Betänkande JsUB 16/2021 rd─ RP 156/2021 rd

Jord- och skogsbruksutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring och temporär ändring av lagen om bekämpning av skogsskador

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring och temporär ändring av lagen om bekämpning av skogsskador (RP 156/2021 rd): Ärendet har remitterats till jord- och skogsbruksutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- lagstiftningsråd Maija Kaukonen, jord- och skogsbruksministeriet
- konsultativ tjänsteman Tatu Torniainen, jord- och skogsbruksministeriet
- forskningsprofessor Jarkko Hantula, Naturresursinstitutet
- ombudsman Mari Raininko, Växtskyddsindustrin rf
- vice verkställande direktör Simo Jaakkola, Koneyrittäjät ry
- skogsexpert Lea Jylhä, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK
- direktör för skogsärenden Matti Mäkelä, Skogsindustrin rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- miljöministeriet
- Forststyrelsen
- Finlands skogscentral
- Finlands miljöcentral
- Arktiska Aromer rf
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf.

Inget yttrande av
- Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes)
- Finlands Sågindustri rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att lagen om bekämpning av skogsskador ändras. I lagen föreslås ändringar i bestämmelserna om bekämpning av rotticka och om transport av barrträdsvirke från avverknings-

platser och avlägg. Dessutom föreslås det att den bestämmelse som anger vilka aktörer som omfattas av skyldigheten att ha egenkontroll ses över. Det föreslås också att det till lagen fogas en bestämmelse, där man anger tidpunkten då virket byter ägare med tanke på tillämpningen av vissa bestämmelser i lagen, och att det till lagen fogas en skyldighet att utarbeta en skriftlig plan för egenkontroll. Det föreslås att ikraftträdandebestämmelsen ändras så att giltighetstiden för bestämmelsen om ersättning för kostnader och skador till följd av bekämpning av omfattande skogsskador förlängs. Till lagen ska det dessutom för viss tid fogas en bestämmelse om de krav som gäller ersättningstagarna, vars innehåll motsvarar en motsvarande gällande temporär bestämmelse.

Den föreslagna lagen avses träda i kraft den 1 januari 2022.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt om skogsskadelagen

Syftet med lagen om bekämpning av skogsskador (skogsskadelagen) är att upprätthålla skogarnas goda hälsa och bekämpa skogsskador. Utskottet konstaterar att de viktigaste frågor i skogsskadelagen som regeringen föreslås ändringar i är bekämpningen av granbarkborre och rotticka, definitionen av byte av ägare av virke vid tillämpningen av vissa bestämmelser i skogsskadelagen samt utvidgningen av målgruppen för aktörernas skyldighet att ha egenkontroll. Lagen avses träda i kraft vid ingången av 2022. Sammantaget anser utskottet att propositionen behövs och fyller sitt syfte. Utskottet tillstyrker lagförslaget utan ändringar.

De finländska skogarna har i stort sett hållits friska. Även trädbeståndet i skogarna är större än någonsin tidigare. Trädbeståndets årliga tillväxt har stigit till 107 miljoner kubikmeter. Skogarnas hälsa påverkas av många faktorer såsom klimat- och markförhållanden, trädbeståndets ålder och kvalitet, skogsbehandling, skogsskador och luftföroreningar. Utskottet konstaterar att det är viktigt att upprätthålla skogarnas hälsa och bekämpa omfattande skogsskador för att trygga såväl virkesproduktionen som skogens ekosystemtjänster. Skogarna binder koldioxid globalt och fungerar som kolsänkor och kolreservoarer och kan därmed bidra till att bekämpa klimatförändringen. Klimatförändringen påverkar också skogarna, och i Finland ökar förändringarna i tillväxtmiljön skogarnas tillväxt å ena sidan, men också risken för skogsskador å den andra. När klimatet blir varmare är särskilt grova granbestånd på växtplatser som är utsatta för torka i riskzonen. Utskottet anser det vara viktigt att man i skogsvården är beredd på de risker som den accelererande klimatförändringen medför. När klimatet blir varmare blir till exempel svamp- och insektskadorna allt vanligare, och det kan därför uppstå ett behov av att genom lagstiftning bereda sig på dessa skador till den del de ännu inte beaktas i gällande lag.

Med skogsskador avses i allmänhet skador som till följd av olika faktorer minskar avkastningen från skogsbruket. Abiotiska skador är till exempel skogsbränder, stormskador, snöskador och luftföroreningsskador. Biotiska skador är närmast sjukdomar som orsakas av insekter, svampar och olika mikroorganismer samt skador som orsakas av djur. Utskottet konstaterar att skogsskadelagen främst påverkar förebyggandet av skador som orsakas av biotiska faktorer. För att undvika skador behöver man också överväga och utnyttja olika och mångsidiga förfaranden för

skogsodling och användning av skogarna som möjliggör kontroll över både biotiska skador och skador som orsakas av stormar och nederbörd, särskilt snö, samt av bränder. Undersökningar visar att effektiva metoder för att undvika skador och minska deras konsekvenser är att öka blandbestånden och utföra gallringar i tid. Skogar med ekologisk mångfald är livskraftigare och kan bättre anpassa sig till de risker som klimatförändringen innebär. Det är viktigt att man vid förnyelse och behandling av skogarna använder rätt trädslag på växtplatserna och lämnar kvar så mycket lövträd som möjligt i skogarna. Utskottet betonar att en aktiv skogsvård har en nyckelroll vid bekämpningen av skogsskador.

Bekämpning av rotticka

För att förebygga utbredningen av rotticka föreslås det att skyldigheten att behandla stubbar i 8 a § i skogsskadelagen utvidgas också till talldominerade skogar på torvmarker i södra Finland. Dessutom föreslås det att paragrafen preciseras så att skyldigheten att bekämpa rotticka också gäller avverkning i kantzoner till kraftledningar och järnvägslinjer och på andra motsvarande särskilda områden, där avverkningarna också kan bli mycket omfattande. Förebyggande bekämpning av rotticka har redan tidigare varit obligatorisk i barrskogar på mineraljordar och i granskogar på torvmark inom det riskområde som anges i lagstiftningen. Undersökningar har visat att rotticka också förekommer i tallbestånd på torvmark. Utskottet konstaterar att det med tanke på förebyggandet av skador verkar vara motiverat att utvidga bekämpningen av tallrotticka, dvs. stubbbehandlingen, till torvmarker. Tallrottickan beräknas orsaka skogsägarna förluster på sammanlagt 5—10 miljoner euro per år. Utskottet konstaterar att enligt den utredning som fåtts behöver maskinföretagen inte skaffa nya anordningar för behandlingen eller lära sig nya tjänster på grund av utvidgningen av stubbehandlingen. Utvidgningen av stubbehandlingen till torvmarker kommer dock att öka den arbetstid som används för bekämpningsåtgärder i företagen.

Skogsskadelagen innehåller en skyldighet att bekämpa rotticka genom att i samband med beståndsvårdande avverkning och förnyelseavverkning behandla de färska stubbytorna med ett växtskyddsmedel som lämpar sig för bekämpning av rotticka. Riskerna med verksamma ämnen i växtskyddsmedel bedöms och medlen godkänns på EU-nivå. De verksamma ämnen som godkänts för bekämpning av rotticka i Finland är urea och pergamentsvampsporer. Enligt myndigheterna är användningen av urea betydligt vanligare än användningen av preparat som innehåller pergamentsvampsporer. De viktigaste orsakerna till den omfattande användningen av urea är priset samt att preparatet är lätt att använda och fungerar bra vintertid i Finland. Enligt EU-lagstiftningen om utsläppande av växtskyddsmedel på marknaden fastställer kommissionen godkännandet av växtskyddsmedel i form av genomförandeförordningar för viss tid. Utskottet konstaterar att godkännandet av urea som verksamt ämne i växtskyddsmedel gäller till utgången av augusti 2022 och att utvärderingen av urea fortfarande pågår i EU. För närvarande är det osäkert om urea kommer att kunna användas för bekämpning av rotticka under de kommande åren. Om det fattas ett negativt beslut om användningen, kommer det fortfarande att vara möjligt att använda urea för bekämpning av rotticka under en övergångstid på två år. Efter det antingen försvinner urean från marknaden eller så kan användningen av den eventuellt förlängas med dispens. Aktörerna bör i tillräckligt god tid ha tillgång till information om de preparat som får användas och om huruvida de eventuellt försvinner från marknaden. Utskottet betonar att möjligheten att använda urea är viktig för en kostnadseffektiv och fungerande bekämpning av rotticka. Utskottet anser att man för

att trygga användningen av urea bör påverka godkännandeförfarandet i EU och vid behov också förbereda sig på att ansöka om dispens.

Utskottet lyfter fram att användningen av växtskyddsmedel i skogarna också påverkar insamlingen av andra naturprodukter i skogarna. Vilda bär, svampar, örter och specialnaturprodukter utgör vid sidan av virkesproduktionen en väsentlig del av skogarnas ekonomiska värde. Naturprodukternas kommersiella potential påverkas i allt högre grad av att deras ursprung och miljövänlighet verifieras. Det går inte att samla in naturprodukter i områden som behandlats med kemiska bekämpningsmedel, utan de områdena ska uteslutas från ekologisk insamling under tre år från tidpunkten för behandlingen. I detta avseende är behandlingen av stubbarna med urea för att bekämpa rottickan det största hindret för att utnyttja stora områden för insamling av ekologiska naturprodukter. Urea är också ett eutrofierande näringsämne, och vid användningen ska det därför lämnas en minst tio meter bred skyddsremsa till vattendrag. Däremot är det möjligt att använda pergamentsvampsporer både i områden där man samlar in råvaror som marknadsförs som ekologiska produkter och i närheten av vattendrag. Utskottet anser det vara viktigt att såväl på EU-nivå som på nationell nivå utreda möjligheterna att använda alternativa växtskyddsmedel i områden som används för insamling av ekologiska naturprodukter. Vid bekämpning av rotticka bör man främja användningen av metoder som gör det möjligt att utnyttja skogarna också för insamling av ekologiska råvaror.

Om de övriga ändringarna i skogsskadelagen

Det föreslås att definitionen av yrkesmässig verksamhetsutövare i 2 § i skogsskadelagen ändras så att den också omfattar sådana yrkesmässiga aktörer som utifrån ett avtal med virkesägaren eller innehavaren av avverkningsrätt genomför drivning eller transport av virke, till exempel skogsvårdsföreningar. Utskottet anser att lagändringen kommer att förbättra likabehandlingen av aktörerna. Till en yrkesmässig verksamhetsutövares skyldigheter hör skyldigheten att ha egenkontroll enligt 18 § och anmälningsskyldigheten enligt 19 §. Det föreslås att det till 18 § fogas en skyldighet att utarbeta en skriftlig plan för egenkontroll. Utskottet betonar att kraven på innehållet i planen bör vara skäliga och inte i onödan får belasta verksamhetsutövarna. Vid bedömningen av om en plan uppfyller kraven bör man beakta skillnaderna i storleken på verksamhetsutövarnas organisationer. Till exempel bland skogsvårdsföreningarna finns det allt från små föreningar med bara en anställd till aktörer som har en omsättning på tiotals miljoner euro.

Det föreslås att 3 § i skogsskadelagen ändras så att storleksgränsen för enskilda talltravar som ska transporteras bort höjs från 20 kubikmeter till 50 kubikmeter. Färskt tallvirke fungerar som förökningsplats för märgborren. Enligt en utredning är tillväxtförlusterna dock små i närheten av virkestravar med en volym under 50 kubikmeter och sträcker sig i regel inte längre än 40—60 meter från traven. Ändringen har positiva konsekvenser särskilt för leveranskedjan för energivirke. Utskottet betonar att det för att trygga mångfalden är viktigt att beakta att död ved är en del av det naturliga skogsekosystemet och utgör en livsmiljö för många skogsarter. Borttransporteringsskyldigheten enligt skogsskadelagen gäller endast barrträd, och mängden lövträd som får lämnas kvar i skogen har inte begränsats. Inom ramen för lagen är det dessutom möjligt att årligen i skogen lämna kvar en mängd som underskrider de mängder som borttransporteringsskyldigheten för gran och tall förutsätter. Utskottet konstaterar att lagen således gör det möjligt att öka mängden död ved och ved i olika stadier av förmultning som är viktiga för skogsnaturens mångfald.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Jord- och skogsbruksutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslaget i proposition RP 156/2021 rd utan ändringar.

Helsingfors 1.12.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Anne Kalmari cent
vice ordförande Ritva Elomaa saf
medlem Seppo Eskelinen sd
medlem Satu Hassi gröna
medlem Mikko Lundén saf
medlem Jari Myllykoski vänst
medlem Anders Norrback sv
medlem Raimo Piirainen sd
medlem Piritta Rantanen sd
medlem Arto Satonen saml
medlem Peter Östman kd
ersättare Ari Koponen saf
ersättare Juha Pylväs cent.

Sekreterare var

utskottsråd Tuire Taina.